
СТЕЧАЈНО ПРАВО И ПРИВАТИЗАЦИЈА

др Драгиша Б. СЛИЈЕПЧЕВИЋ
председник Уставног суда Србије

ДИСКРЕЦИОНА ОВЛАШЋЕЊА СТЕЧАЈНОГ СУДИЈЕ У ПОСТУПКУ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Резиме

Вршење дискреционе власти стечајној судије у поступку реорганизације стечајног дужника представља једно од спорних питања у судској пракси. Законом о стечају дата су широка дискрециона овлашћења стечајном судији, али нису прописани објективни критеријуми за њихову примену. Последица злоупотребе ових овлашћења води искључењу реорганизације као једног од могућих видова окончања стечајног поступка. То се чини и у ситуацији када је реорганизација стечајног дужника објективно повољнији вид намирња и оштраживања стечајних поверилаца од могуће намирња у поступку банкротства. На тај начин може доћи и до изиђравања циља вођења поступка стечаја. Зато је овим рефератом указано на све штејне последице таквог вршења дискреционих овлашћења стечајној судије.

Кључне речи: реорганизација, план реорганизације, дискреционо овлашћење, стечајни судија, употреба права.

I Увод

Реорганизација стечајног дужника представља посебан вид окончања стечајног поступка, на начин и под условима уређеним новим Законом о стечају из 2009. године.¹ Сагласно таквом законском уређењу реорганизацијом се омогућава намирење поверилаца према усвојеном плану реорганизације кроз редефинисање дужничко-поверилачких односа, спровођење статусних промена дужника, или на други начин предвиђен планом реорганизације.² Реорганизација се може спровести ако се у том поступку може реализовати заједнички интерес свих учесника. Спровођењем реорганизације свим повериоцима се мора обезбедити већи степен задовољења њихових интереса од оног који би се остварио у случају да се стечај оконча банкротством стечајног дужника.³ Зато се учесници поступка реорганизације морају мотивисати за прихватање предложеног плана реорганизације. То се може постићи извесношћу остварења бољег положаја и задовољења економских интереса стечајних поверилаца. У противном, ако се планом реорганизације предлажу мере које ће учеснике тог поступка довести у лошији положај од оног који би остварили у поступку банкротства реорганизација није могућа. Такав исход се мора претпоставити, јер је он објективно опредељен начелом приватне аутономије на коме се заснива поступак реорганизације. Из тог разлога реорганизација се не може наметнути стечајним повериоцима. Реорганизација се може спровести само ако се њеном реализацијом омогућава остварење већег степена задовољења приватних интереса учесника тог поступка.

Поступак реорганизације стечајног дужника има за циљ да се изврши редефинисање правног положаја привредних субјеката, обезбеде законске претпоставке за њихов финансијски опоравак, као и да се изврши, евентуална, приватизација друштвеног капитала. Зато у поступку реорганизације стечајног дужника централно место заузимају стечајни повериоци. Њима се поверава доношење одлуке о оправданости и исходу стечајног поступка који се окончава реорганизацијом стечајног дужника. Међутим, упркос законском одређењу таквог исхода поступка реорганизације, у пракси се дешава да стечајни судија позивом на своја дискрециона овлашћења дерогира законом опредељени положај стечајних поверилаца. У пракси се то чини због спорности питања правне природе рокова за подношење плана реорганизације. Спорно је да ли се и под којим условима повериоцима и другим овлашћеним предлага-

1 Службени гласник РС, бр. 104/09.

2 Члан 1 став 4 Закона о стечају.

3 Члан 155 став 1 Закона о стечају.

чима може ускратити могућност продужења рока за подношење, или измену већ поднетог плана реорганизације. Ово спорно питање је од изузетног значаја за законито спровођење стечајног поступка. Оно се тиче не само остварења законом прописаног права поверилаца да предлажу и остваре право на предлагање плана реорганизације у додатном – накнадном року већ и остварења самог циља поступка стечаја. Из тих разлога овај реферат представља и покушај изнајлажења правно утемељеног пута којим ће се обезбедити превазилажење спорних питања која се тичу могућности предлагања плана реорганизације у накнадном року, односно измене већ поднетог плана реорганизације у складу са одлуком стечајног судије којим се такав захтев уважава или одбија.

II Процесне могућности подношења и правна дејства плана реорганизације

Поступак реорганизације се покреће подношењем плана реорганизације од стране Законом о стечају овлашћених предлагача. План реорганизације се подноси у роковима и на начин прописан тим законом. Благовремено подношење плана реорганизације представља општу процесну претпоставку за покретање и вођење поступка реорганизације стечајног дужника. Уредношћу и благовременим подношењем плана реорганизације условљава се вођење поступка реорганизације и у стечају и изван стечајног поступка. План реорганизације могу поднети стечајни дужник, стечајни управник, различни повериоци који имају више од 30% обезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику, необезбеђени стечајни повериоци са више од 30% потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику и лица која су власници најмање 30% капитала стечајног дужника.⁴ Сви овлашћени предлагачи за подношење плана реорганизације могу то учинити у року од 90 дана од дана отварања стечајног поступка. Изузетно, план реорганизације се може поднети и по истеку овог рока, али у оквиру накнадно одређеног рока у складу са одлуком стечајног судије.⁵

План реорганизације представља најважнији правни акт поступка стечаја који се окончава реорганизацијом стечајног дужника. Његовим усвајањем стварају се законске претпоставке за одступање од општих

4 Ко су овлашћени предлагачи за подношење плана реорганизације прописано је императивном одредбом члана 161 став 1 Закона о стечају.

5 Рок за подношење плана реорганизације, као и могућност његовог продужења прописана је одредбом чл. 162 и 165 став 13 Закона о стечају. Тим одредбама је допуштено продужење општег рока од 90 дана за још највише 60 дана, односно одређење новог допунског рока у трајању од највише 30 дана ако предложени план реорганизације не добије потребни број гласова за усвајање.

правила намирења потраживања стечајних поверилаца. Мерама прописаним планом реорганизације може се изменити не само обим и начин, већ и редослед намирења стечајних поверилаца.⁶ У складу са планом реорганизације могу се извршити статусне промене стечајног дужника и предузети бројне друге мере у циљу његове санације. На тај начин стварају се правне претпоставке како за очување правног субјективитета стечајног дужника тако и за његов привредни опоравак и успешан наставак пословања. Оваквим исходом стечаја реализује се обострани интерес стечајног дужника и његових поверилаца. Он је резултат настојања стечајног дужника да упркос покренутом поступку стечаја очува свој правни субјективитет и реализује објективне предуслове за обезбеђење трајног привредног опоравка. Стечајни повериоци су заинтересовани за усвајање плана реорганизације уколико се њиме конституишу бољи услови намирења њихових потраживања од оних које би остварили у поступку банкротства.⁷ Они се остварују прописивањем низа мера које се сагласно плану реорганизације морају предузети од стране стечајног дужника у циљу стварања правних и економских претпоставки за наставак његовог пословања, очување правног субјективитета и трајног опоравка за стицање прихода неопходних за редовно измирење већ доспелих, као и будућих обавеза. Стога план реорганизације представља израз сагласности воља већинских поверилаца и стечајног дужника. Особеност плана реорганизације очитује се у принудном протезању његових правних дејстава и на мањинске повериоце, који су гласали против његовог усвајања или се нису ни изјаснили о његовом прихватању. Отуда план реорганизације представља споразум са правном снагом извршне исправе између стечајног дужника и квалификоване већине стечајних поверилаца, којим се модификују и коначно уређују права свих поверилаца према стечајном дужнику и одређује правни статус у коме ће стечајни дужник наставити са обављањем привредне делатности.⁸ Аутономном вољом стечајних поверилаца опредељује се и одређује план реорганизације. То се чини у складу са законом прописаним правилима о његовој садржини уз обезбеђење одговарајућег броја гласова за његово усвајање. Прописаним законским правилима ограничава се

6 Обавеза намирења стечајних поверилаца за случај да се стечај спроводи банкротством, а не реорганизацијом стечајног дужника, прописана је императивном одредбом члана 54 Закона о стечају. Међутим, примена ове одредбе може се искључити у ситуацији када се усвојеним планом реорганизације одреди другачији редослед, начин и обим намирења стечајних поверилаца. Тако: Јасница Гарашкић, „Могућности и ограничења инхерентна стечајном плану“, *Зборник радова „Трећа новела стечајног закона“*, Загреб, 2003, стр. 281.

7 Више од томе: Јакша Барбић, „Преустрој“, у: *Зборник радова: „Ново овршино и стечајно право“*, Загреб, 1996, стр. 251–253.

8 Драгиша Слјепчечвић, „Реорганизација стечајног дужника“, *Привредни саветник*, Београд, 2005.

начело аутономије стечајних поверилаца, што се чини у циљу заштите правних интереса свих учесника у поступку његовог усвајања. Ова правила се морају поштовати како у изради плана реорганизације тако и у поступку његове имплементације. Планом реорганизације може се изменити правни положај: а) разлучних поверилаца; б) стечајних поверилаца; в) стечајног дужника и г) лица која имају удела у капиталу стечајног дужника. Циљ плана реорганизације исказује се у настојању да се свим учесницима побољша имовинско правни положај, с тим да се никоме од њих против његове воље тај положај не погоршава у односу на онај у коме би се нашао када би се стечај окончао уновчењем и деобом стечајне масе у поступку банкротства стечајног дужника.⁹

Усвојени план реорганизације који је потврђен решењем стечајног судије има снагу извршне исправе и сматра се новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена.¹⁰ Извршност плана реорганизације наступа са датумом правноснажности решења стечајног судије о његовом потврђивању.¹¹ За усвајање плана реорганизације морају се кумулативно испунити два законом прописана услова. Први, да предложени план реорганизације прихвате све класе на законом прописани начин. И други, да је тако прихваћени план реорганизације у складу са одредбама Закона о стечају. Законитост усвојеног плана реорганизације представља општи услов његове извршности у свим правним системима. Закон о стечају прописује да ту чињеницу потврђује стечајни судија по службеној дужности.¹² Стечајни судија ће одбити да потврди усвојени план реорганизације ако су у његовој изради повређени императивни прописи о садржају плана реорганизације, прихватању од стране поверилаца, или престанку дужника на исти, под условима да се ти недостаци не могу отклонити. Одлука о неприхватању плана може се донети по службеној дужности ако је његово прихватање постигнуто на недопуштен начин, а нарочито стављањем у повољнији положај појединих поверилаца. На темељу ових правних разлога може се по службеној дужности ускратити потврда плана реорганизације од стране стечајног судије. То се може учинити упркос чињеници да разлози за такву одлуку стечајног судије нису таксативно прописани Законом о стечају. Закон о стечају не одређује ни могућност ускраћења потврде плана реорганизације на предлог поверилаца. Ипак, мишљења смо, да

9 Ј. Барбић, *нав. рад*, стр. 261.

10 Извршна снага плана реорганизације прописана је императивном одредбом члана 167 став 1 Закона о стечају, којом је одређено да усвојени план реорганизације представља извршну исправу.

11 Одредбом члана 165 став 11 Закона о стечају прописано је да се план реорганизације сматра усвојеним када га на прописан начин прихвате све класе поверилаца и ако је у складу са одредбама тог закона.

12 Члан 166 став 1 Закона о стечају.

стечајни судија може одбити да потврди усвојени план реорганизације и на предлог повериоца који се писмено, или изјавом датом на записник на рочишту за гласање о предложеном плану реорганизације, успротивио његовом усвајању. То се може учинити и по приговору повериоца који је стављен у лошији положај који би му омогућио намирење потраживања у случају да план реорганизације није усвојен.¹³ Међутим, такав приговор могао би се допустити само оном повериоцу који учини вероватним да је усвојеним планом реорганизације стављен у лошији положај од оног у коме би се нашао када би се стечај окончао банкротством.¹⁴ Наведени случајеви представљају правни основ за доношење решења о потврди или одбијању плана реорганизације на самом рочишту за његово разматрање.¹⁵

Предмет извршења плана реорганизације представљају обавезе установљене мерама које су њиме одређене. У првом реду, то су обавезе које се тичу испуњења дужниковог дуга према стечајним повериоцима. Испуњење тих обавеза реализује се кроз редефинисање дужничко-поверилачких односа стечајног дужника и његових поверилаца. Планом реорганизације одређују се и друге мере које су у функцији привредног опоравка стечајног дужника. То се чини путем одређеног располагања имовином стечајног дужника, његовим статусним променама, новим улагањима, или редефинисањем радно-правног статуса запослених. Ово су могуће, али не и обавезне мере које се предузимају у поступку реорганизације стечајног дужника. Које мере ће се одредити као основ за спровођење реорганизације стечајног дужника одређује се вољом већинских поверилаца. Њихова воља се исказује прихватањем плана реорганизације којим се у складу са одређеним мерама обезбеђује највећи степен задовољења поверилачких интереса. Превасходан интерес поверилаца је намирење потраживања према стечајном дужнику. Из тог разлога редефинисањем дужничко-поверилачких односа

13 Услови за ускраћивање потврде о усвојеном плану реорганизације од стране стечајног судије прописани су немачким Стечајним законом, као и законима о стечајном поступку који су у бившим југословенским републикама урађени по његовом узору.

14 Тиме се стварају предуслови за законску заштиту права појединих поверилаца. То се чини са разлога што одлука већине поверилаца у једној класи не значи *arriori* да се у тој класи не могу наћи и повериоци са лошијим положајем од оног у коме би се нашли у поступку банкрота стечајног дужника. Међутим, ризик да се у том случају одбије потврда прихваћеног плана реорганизације може се отклонити тако што ће се планом предвидети додатна чинидба за рачун повериоца који основано приговара да му је планом реорганизације погоршан положај. Ако му се тим мерама надомести оно што лошијим положајем губи, отклониће се разлог због кога би стечајни судија могао одбити да потврди усвојени план реорганизације. Више од томе види: В. М. Kübler у: Н. Prütting, *Das neue Insolvenzrecht*, Köln, стр. 490.

15 Текст члан 166 став 1 Закона о стечају.

стечајног дужника и његових поверилаца представља централну меру сваког плана реорганизације. Поред ове мере предузимају се и друге мере које су у функцији привредног опоравка стечајног дужника ако се њима омогућава редовно измирење његових дуговања. Овај циљ се остварује посредством новог уређења обвезних односа стечајног дужника према повериоцима. То су разлози због којих се усвојени план реорганизације сматра новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена. Усвојени и одлуком стечајног судије потврђени план реорганизације стиче правну снагу извршне исправе, која обавезује све његове учеснике. Планом реорганизације предвиђене мере реализују се предузимањем одговарајућих правних радњи на начин и под условима који су њиме прописани. Стечајни дужник је обавезан да предузме све мере прописане планом реорганизације.¹⁶ Он то чини у складу са планом редефинисаним обвезним односима са повериоцима. Редефинисаност дужничко-поверилачких односа стечајног дужника и његових поверилаца врши се кроз разврставање њихових потраживања у посебне класе и прописивањем услова за њихово измирење.¹⁷ Услови измирења дуговања стечајног дужника тичу се обима, висине и рокова у којима повериоци могу захтевати њихово извршење. Ти услови се одређују појединачно за сваку класу поверилаца. Класе и услови намирења потраживања одређују се планом реорганизације, али се њихово намирење врши у складу са законом прописаним правилима. То је, у првом реду, опште правило приоритета намирења потраживања поверилаца више класе у односу на повериоце ниже класе. Правилима Закона о стечају одређује се и могућност намирења у износу већем од првобитног потраживања, као и могуће конвертовање потраживања у акцијски капитал мимо правила прописаних Законом о хартијама од вредности. Правилима приоритета одређује се редослед и обим намирења потраживања појединих класа. То се чини законским наређењем да се по сваком плану реорганизације повериоци ниже класе могу намирити средствима из деобне масе, односно задржати одређена права само у случају када су потраживања поверилаца више класе у потпуности намирена.¹⁸ Изузетак од овог правила допуштен је у случају када су повериоци више класе гласањем прихватили предлог из плана реорганизације за изједначавање

16 Шта су правне последице потврђеног плана реорганизације прописано је одредбом члана 167 Закона о стечају. Оне подразумевају редефинисање потраживања и права поверилаца и других лица, као и обавеза стечајног дужника у складу и на начин прописан планом реорганизације. Потврђен план реорганизације стиче правну снагу извршне исправе и сматра се новим уговором за испуњење потраживања која су у њему наведена. Из тог разлога стечајни дужник мора предузети све мере прописане усвојеним и од стране стечајног судије потврђеним планом реорганизације.

17 Члан 156 Закона о стечају.

18 Правила под којима се врши приоритетно намирење и услови који воде искључењу његове примене прописују се императивном одредбом члана 168 Закона о стечају.

са правним положајем поверилаца ниже класе. То има за последицу да се установљени ранг и принцип намирења прописан за измирење потраживања у поступку банкротства мора поштовати и приликом извршења плана реорганизације. У противном, стечајни судија би супротан предлог плана реорганизације морао одбити.

Потраживања стечајних поверилаца утврђена планом реорганизације престају тек са даном његовог потпуног извршења.¹⁹ Тек са извршењем плана реорганизације сматра се да су потпуно испуњене све обавезе по основу неизмирених потраживања утврђених усвојеним планом. Са извршењем плана реорганизације сматра се да су сви повериоци стечајног дужника у потпуности намирени на начин и под условима прописаним усвојеним планом реорганизације и да стога немају право на било каква допунска потраживања од субјекта реорганизације. Такав захтев се не може истаћи без обзира на обим извршеног намирења у складу са реализованим планом реорганизације.²⁰ То је последица принудног карактера плана реорганизације. Она се испољава у погледу обавезе стечајног дужника спрам обавезе и обима извршења дуговања према свим стечајним повериоцима. Планом реорганизације може се прописати делимичан, као и потпун опрост дуга стечајног дужника, што заједно са осталим мерама реорганизације обавезује све његове учеснике. Правна дејства учињеног опроста дуга стечајном дужнику настају са даном правноснажности решења стечајног судије о његовом потврђивању. То чини битно различитим опрост дуга учињен по основу плана реорганизације од оног који настаје споразумом дужника и поверилаца изван стечаја. Ово из разлога што се опрост дуга изван стечаја врши по основу споразума који представља сагласност воља дужника и његовог повериоца.²¹ Из тог разлога закључењем таквог споразума престају обавезе дужника по основу дела опроштеног му дуговања. Овај правни институт се примењује као посебна мера и у поступку реорганизације стечајног дужника. Разлика је само што делимични и потпуни опрост дуговања стечајном дужнику представља планом реорганизације прописану меру чијим се извршењем жели омогућити трајни привредни опоравак стечајног дужника. Ово је логична последица циља реорганизације којим се жели обезбедити не само ново уређење обвезних односа дужника и његових поверилаца, већ и трајни привредни опоравак стечајног дужника. Зато се тек са доношењем решења стечајног судије о потврђивању усвојеног плана

19 То су правне последице утемељене у императивној одредби члана 172 Закона о стечају.

20 Више о томе види: Д. Слијепчевић, С. Спасић, *Коментар Закона о стечајном постојењу*, Београд, 2006, стр. 477.

21 Види одредбу члана 344 Закона о облигационим односима.

реорганизације могу реализовати и економски ефекти датог опроста дуга стечајном дужнику. То се чини на начин и под условима прописаним тако опредељеном мером у плану реорганизације.²² До коначног опроста дела дуга који води престанку дужникове обавезе по том основу може доћи тек када се усвојени план реорганизације потврди решењем стечајног судије. Из тог разлога дужникова обавеза у односу на дати му опрост дуга не може се угасити у тренутку усвајања плана реорганизације, већ тек са доношењем правноснажног решења којим се усвојени план реорганизације потврђује. Међутим, у преосталом делу неизмирена дуговања стечајног дужника гасе се тек са даном потпуног извршења свих мера утврђених планом реорганизације. Ово из разлога што је потпуно извршење плана реорганизације законом прописан услов за престанак дужникове обавезе у погледу преосталог дела неизмирених потраживања утврђених планом реорганизације. Из тог разлога, а у случају неизвршења усвојеног плана реорганизације, преостали део неизмиреног дуговања и даље ће представљати правно валидну обавезу стечајног дужника.

III Примена дискреционих овлашћења стечајног судије

У поступку стечаја план реорганизације се може поднети стечајном судији најкасније 90 дана од дана отварања стечајног поступка. То је општи рок за подношење плана реорганизације након отварања стечаја. Међутим, закон допушта и могућност његовог продужења. То се може учинити на образложен предлог овлашћеног предлагача који је поднет стечајном судији у оквиру општег рока од 90 дана. У том случају стечајни судија може одобрити продужење законом одређеног рока за подношење плана реорганизације највише за још 60 дана. Изузетно, и накнадно одобрен рок за подношење плана реорганизације може се продужити за нових 60 дана. И у том случају продужење рока је могуће ако се тражи образложеним предлогом од стране овлашћеног предлагача у оквиру рока за подношење плана. Уз то, неопходно је да се испуне још два законом прописана додатна услова. Први, да се продужење рока тражи за измену већ поднетог плана реорганизације. И други, да се са таквим захтевом овлашћеног предлагача сагласи и одбор по-

22 Економски ефекти опроста дуга учињени у поступку реорганизације реализују се тако датом изјавом учињеном у складу са мером прописаном планом реорганизације. По том основу дужник се ослобађа исплате дуга у проценту који је планом реорганизације одређен, али се тиме његова обавеза не гаси иако су планом прописани услови за учињени опрост дуга реализовани. До коначног опроста може доћи тек када се усвојени план реорганизације потврди решењем стечајног судије.

верилаца. Тек у случају кумулативног испуњења ових услова стечајни судија може одобрити накнадно продужење рока за подношење плана реорганизације за додатних 60 дана.²³

У случају прекорачења законом прописаних рокова стечајни судија ће одбацити неблаговремено поднети план реорганизације. Стечајни судија је овлашћен да такву одлуку донесе када је план реорганизације поднет по истеку општег рока од 90 дана. Он то може учинити само под условом да овлашћени предлагач није пре истека тог рока затражио његово продужење. Када је овлашћени предлагач образложеним предлогом ставио захтев за продужење општег рока и стечајни судија му то дозволио онда се план реорганизације може одбацити уколико је поднет по истеку накнадно одређеног рока. У том случају рок за подношење плана реорганизације истиче протеклом последњег дана накнадно одобреног рока. Стечајни судија је овлашћен да по својој процени определи временски период трајања накнадног рока, с тим да се он најдуже може продужити за 60 дана. То значи да се накнадни рок може одлуком стечајног судије продужити за краћи период од 60 дана. На исти начин може се одредити и продужење већ одобреног накнадног рока. Разлика је само што се таква одлука може донети уз претходно испуњење законом прописаних услова. И у том случају план реорганизације сматраће се неблаговременим ако је поднет по истеку последњег дана рока одређеног одлуком стечајног судије за продужење већ одобреног накнадног рока.²⁴ Одлуку о неблаговремености и одбацивању неблаговремено поднетог плана реорганизације доноси стечајни судија по службеној дужности, или на предлог заинтересованог лица. Последица такве одлуке је немогућност спровођења плана реорганизације. То практично значи да се по истеку општег, или накнадно одређених рокова одлуком стечајног судије, за подношење плана реорганизације поступак стечаја може окончати само банкротством стечајног дужника. Овакав исход стечајног поступка последица је преклузивности рока за подношење плана реорганизације. Преклузивни карактер има и општи и накнадно одобрени рок за подношење плана реорганизације. При томе, треба истаћи да се правне последице преклузије накнадног рока могу и отклонити одлуком стечајног судије о њиховом додатном продужењу. То је могуће учинити када је претходном одлуком стечајног судије одређен краћи рок од законом прописаног његовог максималног

23 Наведени рокови прописани су императивном одредбом члана 162 Закона о стечају. На тај начин законом је омогућено да се план реорганизације у својој коначној верзији може поднети стечајном судији најкасније у року од 210 дана од дана отварања стечајног поступка.

24 Наведена оцена благовремености плана реорганизације темељи се у одредби члана 163 став 2 тачка 1 Закона о стечају.

временског продужења. Међутим, преклузија ће и у том случају наступити истеком претходно одређеног накнадног рока ако стечајни судија не уважи нови образложени предлог овлашћеног предлагача за његово продужење. Продужење накнадног рока до законом прописаног максимума његовог трајања може се дозволити и у случају када се захтева продужење новог накнадног рока одобреног уз сагласност одбора поверилаца. Разлика је само што се тада мора прибавити и нова сагласност одбора поверилаца за додатно продужење претходно већ одобреног накнадног рока.

Према томе, правне последице преклузивности рока за подношење плана реорганизације могу се само одложити, али се не могу елиминисати. Преклузија ће свакако наступити када истекне трајање накнадног рока одређеног одлуком стечајног судије, или пак истеком законом допуштеног и одлуком стечајног судије одређеног његовог максималног временског трајања. Међутим, колико ће износити накнадно продужење рока увек се одређује одлуком стечајног судије. Стечајни судија је овлашћен да по сопственој процени определи оправданост и потребно време за продужење општег, односно накнадног рока за подношење, или измену плана реорганизације. Разлика је само што одлуку о продужењу општег рока стечајни судија доноси искључиво на темељу сопствене процене оправданости разлога за његово продужење. За разлику од могућности продужења општег рока могућност продужења накнадног рока се опредељује, такође, одлуком стечајног судије али у складу са претходно прибављеном сагласношћу одбора поверилаца. Након дате сагласности одбора поверилаца стечајни судија је овлашћен да и у том случају сам одреди време продужења претходно већ одобреног накнадног рока. То је дискреционо овлашћење стечајног судије које он мора вршити у складу са начелом једнаког поступања и равноправности,²⁵ као и начела економичности.²⁶ Он је овлашћен да одреди време продужења рока за подношење плана реорганизације, али одлуку о томе мора донети водећи рачуна да се тиме оствари циљ вођења стечајног поступка и спречи могућа злоупотреба права овлашћеног предлагача да захтева продужење рока. У противном, стечајни судија ће прекорачити границе своје дискреционе власти. Осим у том случају, стечајни

25 Начело једнаког поступања и равноправности прописано је одредбом члана 4 Закона о стечају и оно подразумева обавезу стечајног судије да у поступку стечаја свим повериоцима обезбеди једнак третман и равноправан положај у оквиру истог исплатног реда, односно исте класе у поступку реорганизације.

26 Начело економичности се сагласно одредби члана 5 Закона о стечају остварује тако да се у поступку стечаја омогући остварење највеће могуће вредности стечајног дужника и највећег могућег степена намирења поверилаца у што краћем времену и са што мање трошкова.

судија може прекорачити границе свог дискреционог овлашћења и неоправданим одбијањем било каквог продужења општег рока, односно продужења накнадног рока. Зато одговорним вршењем дискреционих овлашћења стечајни судија директно утиче на сам исход стечајног поступка. Правилна процена стечајног судије оправданости разлога за продужење рока и одређење времена његовог продужења директно утиче на могућност спровођења поступка реорганизације стечајног дужника. И обрнуто, злоупотребом тог овлашћења може се онемогућити спровођење поступка реорганизације. На тај начин стечајни судија злоупотребом својих дискреционих овлашћења може обесмислити и сам циљ стечајног поступка.²⁷ Поступак стечаја се мора водити са циљем да се њиме омогући најповољније колективно намирење стечајних поверилаца. Јасно је да су сами стечајни повериоци најпозванији да процене да ли ће се повољнији начин намирења њихових потраживања остварити у поступку реорганизације, или у поступку банкротства стечајног дужника. Ако се стечајни повериоци са више од 30% потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику определе да своја потраживања намире кроз поступак реорганизације, они тиме манифестују и своју процену оправданости вођења тог поступка у складу са законом прописаним циљем за спровођење поступка стечаја. Међутим, њихова воља за окончање стечаја реорганизацијом стечајног дужника и процена већег степена задовољења њихових економских интереса у том поступку у односу на банкротство стечајног дужника може се изиграти злоупотребом дискреционих овлашћења стечајног судије. До тога може доћи у ситуацији када стечајни судија арбитражном применом својих дискреционих овлашћења донесе одлуку о одбијању њиховог предлога за одобрење накнадног рока за подношење, односно измену већ поднетог плана реорганизације.

Стечајни судија је овлашћен да својом одлуком, најпре, одобри или одбије захтев за продужење рока, као и да определи време његовог продужења. Међутим, та одлука стечајног судије мора се донети у складу са циљем вођења и основним начелима стечајног поступка. Циљ стечајног поступка је најповољније колективно намирење стечајних поверилаца. Остварење тог циља се темељи на доследном поштовању начела заштите стечајних поверилаца,²⁸ начела једнаког третмана и

27 Погрешном одлуком стечајног судије о одбијању предлога за продужење рока за подношење плана реорганизације стечајни поступак се мора окончати банкротством стечајног дужника чак и у ситуацији када је извесно да би се у поступку реорганизације омогућило далеко повољније намирење потраживања стечајних поверилаца.

28 Члан 3 Закона о стечају.

равноправности²⁹ као и начела економичности стечајног поступка.³⁰ Поштовањем тих начела опредељују се и границе вршења дискреционих овлашћења стечајног судије. У складу са тим начелима стечајни судија је дужан да стечајним повериоцима омогући исказивање праве воље о току и исходу стечајног поступка, као и да им омогући слободно изјашњење о предложеном или измењеном плану реорганизације. Обавеза таквог вршења дискреционог овлашћења стечајног судије темељи се на закону опредељеном циљу вођења стечаја. Стога се и одлуке стечајног судије морају доносити у циљу остварења најповољнијег колективног намирања стечајних поверилаца. Тим циљем стечајни судија се мора руководити и приликом доношења одлуке о захтеву стечајних поверилаца као овлашћених предлагача за продужење рока за израду или измену претходно већ поднетог плана реорганизације. Зато је стечајни судија у обавези да у доношењу те одлуке уважи наведена начела стечајног поступка и заштити легитимних интереса свих поверилаца стечајног дужника.

Доследно поштовање циља и основних начела стечајног поступка обавезује стечајног судију да у одлуци о одбијању предлога за одређење накнадног рока за подношење или измену плана реорганизације аргументовано изанализира све разлоге за и против таквог захтева. Отуда је стечајни судија у обавези да у свим случајевима законом датог му дискреционог овлашћења да одлучује о одређењу додатног рока и времену његовог продужења поступа крајње објективно. Он је дужан да у сваком конкретном случају образложи зашто је користећи своје дискреционо овлашћење одбио захтев овлашћеног предлагача да му се одреди накнадни рок за подношење, или измену већ поднетог плана реорганизације. Стечајни судија се на исти начин мора односити и према захтеву овлашћеног предлагача за одређење новог рока од 30 дана ради подношења измењеног плана реорганизације који није добио потребни број гласова.³¹ У противном, другачије поступање стечајног судије представљало би арбитражну примену његовог дискреционог овлашћења да усвоји или одбије захтев за одређење додатног рока. Зато би необразложено одбијање захтева овлашћеног предлагача представљало и повреду његовог права на правично суђење зајемченог одредбом члана 32 став 1 Устава. Тиме се крши једно од Уставом загарантованих темељних

29 Члан 4 Закона о стечају.

30 Члан 5 Закона о стечају.

31 План реорганизације се сагласно одредби члана 165 став 11 Закона о стечају сматра усвојеним ако га на прописан начин прихвате све класе поверилаца. У противном, овлашћени предлагач може затражити додатни рок за измену плана који није добио потребну већину гласова. И у том случају стечајни судија је овлашћен да одобри накнадни рок за подношење измењеног плана који најдуже може износити 30 дана.

људских права. Зато и стечајни судија и другостепени суд своје одлуке морају доносити уз поштовање Уставом зајемченог права на правично суђење. То значи да другостепени суд у поступку по жалби мора санкционисати све пропусте стечајног судије који имају за последицу повреду права на правично суђење.³²

Повреда права на правично суђење увек постоји када стечајни судија без навођења разлога и чињеница због којих одбија захтев за продужење рока не уважава такав предлог овлашћених предлагача. Тај пропуст стечајног судије може се отклонити у поступку по жалби. Међутим, у случају када и жалбени суд својом одлуком не отклони правне последице арбитражног поступања стечајног судије дефинитивно се крши право овлашћеног предлагача на правично суђење. У том случају у правном поретку егзистира судска одлука којом се директно крши ово Уставом зајемчено право. Постојање такве одлуке редовних судова није одрживо стање у правном поретку демократски уређених држава. Зато се елиминација таквих одлука суда мора обезбедити кроз поступак пружања уставно судске заштите у поступку по уставној жалби.³³ Одлуку о томе доноси Уставни суд тако што поступајући по уставној жалби утврђује постојање повреде на правично суђење и одређује начин отклањања штетних последица које су настале доношењем такве одлуке редовног суда. Штетне последице права на правично суђење могу се отклонити само елиминацијом из правног поретка одлуке редовног суда којом је таква повреда учињена. Зато је Уставни суд овлашћен да на темељу одредбе члана 89 Закона о Уставном суду одреди начин уклањања штетних правних последица које су настале доношењем одлуке редовног суда којом се крши уставом зајемчено право на правично суђење. Једини делотворан начин отклањања таквих штетних последица јесте поништење, односно елиминација из правног поретка такве одлуке редовног суда. У том смислу Уставни суд је и определио свој став доношењем одлуке у поступку по уставној жалби којом је истицана повреда права на правично суђење због арбитражне примене дискреционог овлашћења стечајног судије.³⁴ На тај начин одлуком Уставног суда ство-

32 Право на правично суђење је загарантовано одредбом члана 32 Устава и оно подразумева право свакога да независан, непристрасан и законом већ установљен суд правично и у разумном року јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и оптужбама против њега.

33 Уставна жалба се сагласно одредби члана 170 Устава може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су повреда јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

34 Одлуком Уставног суда број Уж-4123/2011 од 8.3.2012. године утврђена је повреда права подносиоца уставне жалбе на правично суђење и наложено другостепеном

рене су правне претпоставке за елиминацију из правног поретка одлуке стечајног судије која је донета у поступку арбитражног вршења његових дискреционих овлашћења. Обзиром да је Уставом одређена обавеза свих да поштују и извршавају одлуке Уставног суда може се закључити да се доношењем наведене одлуке Уставног суда успоставља делотворна уставно-судска заштита којом се обезбеђује отклањање свих штетних последица арбитражног пресуђења насталог правно неутемељеним вршењем дискреционих овлашћења од стране стечајног судије.

IV Закључак

Сагласно Законом о стечају конституисаним дискреционим овлашћењима стечајни судија је овлашћен да одлучује о захтеву за накнадно продужење рока за подношење, односно измену већ поднетог плана реорганизације, или плана који није добио потребну већину гласова. Стечајни судија је дужан да то овлашћење примењује у складу са законом прописаним циљем вођења стечајног поступка, уз поштовање начела заштите и равноправности стечајних поверилаца. Он је дужан да о сваком захтеву овлашћеног предлагача донесе образложену одлуку којом одбија или усваја захтев за продужење рока за подношење плана реорганизације. У образложењу одлуке стечајног судије морају се децидно навести сви разлози и чињенице због којих се траженом продужењу рока за доставу или измену плана реорганизације не може удовољити. У противном, доношењем необразложене одлуке којом се одбија захтев предлагача за продужење рока крши се његово право на правично суђење. Уважавајући уставно-правни значај поштовања права на правично суђење другостепени суд је дужан да у поступку по жалби санкционише арбитражно пресуђење стечајног судије. За случај да то не учини, и другостепени суд својом одлуком крши право на правично суђење. У том случају елиминација таквих одлука редовних судова из правног поретка може се извршити само кроз уставно-судски спор у поступку по уставној жалби. Тада је Уставни суд дужан да пружањем делотворне уставно-судске заштите подносиоцу уставне жалбе утврди не само повреду права на правично суђење већ и да створи правне претпоставке да се такве одлуке редовних судова уклоне из правног поретка. Овај циљ се може постићи налагањем другостепеном суду да понови поступак по жалби изјављену на одлуку стечајног судије која је заснована на арбитражној примени његових дискреционих овлашћења. На тај начин,

суду да у року од 60 дана понови поступак по жалби изјављеној против решења стечајног судије о одбијању захтева подносилаца уставне жалбе за одређење накнадног рока за измену плана реорганизације који није добио потребан број гласова.

а обзиром на општу обавезност свих да поштују и извршавају одлуке Уставног суда отклониће се и све штетне последице настале доношењем одлуке стечајног судије засноване на злоупотреби његових дискреционих овлашћења.

Dragiša B. SLIJEPCÉVIĆ, PhD

President of the Constitutional Court of Republic of Serbia

BANKRUPTCY JUDGES DISCRETIONARY POWERS IN REORGANIZATION PROCEDURE

Summary

Exercise of discretionary powers of bankruptcy judges in reorganization of the debtor is one of the contentious issues in the case law. Bankruptcy law has given discretionary powers to the bankruptcy judge, but hasn't provided objective criteria for their application. Consequences of misuse of authority in reorganization leads to exclusion as a possible way of the completion of bankruptcy proceedings. It comes at a time when the reorganization of the debtor is objectively better form of settlement of creditors' claims than a possible settlement in bankruptcy. Doing so can lead to circumvention of the bankruptcy proceedings. This article is therefore emphasizes harmful consequences of such an exercise of discretionary powers of bankruptcy judges.

Key words: *reorganization, plan of reorganization, discretion, bankruptcy judge, application of law.*